

Úřad pro mezinárodněprávní
ochranu dětí

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Cesta ke skutečné participaci dětí

S respektem dětem

Brno 20. listopadu 2019

Zdeněk Kapitán

www.umpod.cz

Právní rámec participace

- **čl. 12** (a též čl. 3 odst. 1, čl. 5, čl. 9 odst. 2, čl. 13, čl. 17, čl. 29) **Úmluvy o právech dítěte**
- v sociálně-právní ochraně dětí § 8 odst. 2 zákona o SPOD
- v soudním řízení § 867 o. z., § 20 odst. 4 z. ř. s., § 100 odst. 3 o. s. ř.
- v dalších oblastech (škola, komunity, územní samosprávné celky) – § 21 odst. 1 písm. d) školského zákona
- **hmotněprávní základ participace – obecně v § 875 odst. 2 o. z.**, zvláštní pravidlo v § 880 odst. 2 o. z., doplňkové pravidlo v § 884 odst. 1 o. z.
- nepřímo § 16 zákona o advokacii (relace zájmů klienta včetně poučovací povinnosti)

Úmluva o právech dítěte

Článek 12

- (1) *Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečují dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto názory **svobodně vyjadřovat** ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí **věnovat patřičná pozornost** odpovídající jeho věku a úrovni.*
- (2) *Za tímto účelem se dítěti **zejména** poskytuje možnost, aby bylo vyslyšeno v každém soudním nebo správním řízení, které se jej dotýká, a to buď přímo, nebo prostřednictvím zástupce anebo příslušného orgánu, přičemž způsob slyšení musí být v souladu s procedurálními pravidly vnitrostátního zákonodárství.*

Občanský zákoník

§ 875

- (1) *Rodičovskou odpovědnost vykonávají rodiče v souladu se zájmy dítěte.*
- (2) *Před rozhodnutím, které se dotýká zájmu dítěte, **sdělí rodiče dítěti vše potřebné**, aby si mohlo vytvořit vlastní názor o dané záležitosti a rodičům jej sdělit; to neplatí, není-li dítě schopno sdělení náležitě přijmout nebo není schopno vytvořit si vlastní názor nebo není schopno tento názor rodičům sdělit. Názoru dítěte rodiče věnují patřičnou pozornost a **berou názor dítěte při rozhodování v úvahu.***

Zákon o advokacii

§ 16

- (1) *Advokát je povinen chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny. **Pokyny klienta však není vázán, jsou-li v rozporu s právním nebo stavovským předpisem;** o tom je advokát povinen klienta přiměřeně poučit.*
- (2) *Při výkonu advokacie je advokát povinen jednat čestně a svědomitě; je povinen využívat důsledně všechny zákonné prostředky a v jejich rámci uplatnit v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládá za prospěšné.*

Participace na ÚMPOD

- minimální participační standard ÚMPOD...
- minimální věk pro zapojování 6+
- je třeba souhlasu rodičů k realizaci participačních práv dítěte?
 - je třeba rozlišit:
 - a) povinnost rodičů zajistit participaci (viz výše hmotné právo)
 - b) originární právo dítěte na participaci (zejména tedy rovina procesní)
 - prakticky – kdy, kde a jak zajistit participaci (typicky se jedná o spolupráci se školou)

Participační náález

- náález Ústavního soudu ve věci II. ÚS 725/18 ze dne 8. 10. 2018
- ÚMPOD opatrovníkem
- shrnutí, průběh řízení před Ústavním soudem, náález a separátní vótum...
- dobrý cíl na nesprávném nosiči?
- **podstatné ze závěrů: participace zahrnuje kromě „průběžné složky“ také sdělení výsledku řízení dítěti odpovídající formou; tuto povinnost má a priori soud**

Shrnutí k praxi

- jistě nás ovlivňuje statistická zkušenost, že (správně zajištěná) participace pomáhá všem
- pokud vykládáme právo, nabízíme – jsme o tom přesvědčeni – seriózní interpretační argumenty vycházející z pravidel právní dogmatiky, ne ze zbožných přání či účelového a emočního vydírání
- sami se učíme a netvrdíme, že máme patent na cokoliv
- přesto bychom neradi něco zanedbali či opomenuli
- snažíme se otevřeně mluvit o tom, jak a proč to děláme

Závěry

- kromě toho, že zajistit participační práva je **právní povinnost**, je to i **dobré**
 - **v procesu participace dítě roste a lépe se stává partnerem dospělých**
 - **participace podporuje rodičovské kompetence a schopnost aktérů (rodiny) si pomáhat bez intervence**
- v mezinárodních případech víc pomáhá (právě) proto, že obecné limity práva (abstraktnost) se ještě více násobí vlivem kolize více právních řádů a multiplikace socio-kulturních vlivů
- důležitá je **změna smýšlení**, která začíná u práce s předsudky, pokračuje sebevědomou diskuzí a očekává systémovou podporu (věcnou, finanční, personální) včetně mediální

Úřad pro mezinárodněprávní
ochranu dětí

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

**Děkuji za pozornost.
Hezký zbytek dne pod Špilberkem.**
